

Anita Bušljeta Tonković, Željko Holjevac,
Ivan Brlić i Nikola Šimunić (ur.)
**KOGA (P)ODRŽAVA ODRŽIVI
RAZVOJ? Prinosi promišljanju
održivosti ruralnih područja u Hrvatskoj**
Institut društvenih znanosti Ivo Pilar,
Zagreb, 2017., 207 str.

Zbornik znanstvenih radova *Koga (p)odr-
žava održivi razvoj? Prinosi promišljanju
održivosti ruralnih područja u Hrvatskoj*
objavljen je 2017. godine u izdanju Insti-
tuta društvenih znanosti Ivo Pilar. Ured-
nici zbornika su Anita Bušljeta Tonko-
vić, Željko Holjevac, Ivan Brlić i Nikola
Šimunić. Pojedinačne radove recenzirale
su Jelena Puđak, Željka Tonković i Ivana
Žebec Šilj, dok je zbornik u cjelini recenzi-
rao Aleksandar Lukić. Radovi koje donosi
Zbornik predstavljeni su na petnaestom
znanstveno-stručnom skupu *Annales Pi-
lar* u organizaciji Instituta Ivo Pilar koji
se održao 27. svibnja 2016. godine u Po-
dručnom centru Instituta u Gospiću. Po-
red znanstvenika s većeg broja hrvatskih
sveučilišta i instituta, sudionici skupa bili
su i akteri iz javnog, privatnog i civilnog
sektora. Kao što navode i sami urednici
(str. 8-9), premda je fokus zbornika na lič-
kom ruralnom području, teme i koncepti
koje donosi, a koji se mogu podvesti pod
zajednički nazivnik „integralna održiva
budućnost“, mogu se primijeniti i na dru-
ga područja.

Sam zbornik se sastoji od osam tekstova
podijeljenih u tri tematske cjeline. Prva
cjelina, pod naslovom *(Ne)razvoj nekada i
sada*, donosi dva teksta kojima je fokus lič-
ko područje. Ovu cjelinu otvara rad *Pregled
povijesti zaštite prirodnog i kulturnog
okoliša u Lici (1746.-1942.)*, povjesničara
Ivana Brlića. Autor u tekstu donosi povije-

sni pregled planskih intervencija u prirod-
ni okoliš na ličkom području, ponajprije
s ciljem zaustavljanja deforestacije. Pored
djelovanja tadašnjih vlasti, posebnu ulogu
u očuvanju i unaprjeđenju prirodnog oko-
liša imala su lokalna društva za poljepšanje
mjesta, kulturna vijeća formirana pri opći-
nama te mjesne zaklade za uređenje oko-
liša. Kako autor ističe u zaključku, pro-
mjene ostvarene u tom razdoblju mogu
poslužiti kao primjer budućim pokušajima
zaštite i uređenja ličkog područja. Drugi
tekst, *Stanovništvo Grada Gospića i održivi
razvoj: izazovi budućnosti*, autora Nikole
Šimunića i Ive Turka, razmatra demograf-
ske odrednice Grada Gospića u kontekstu
sociokulturne dimenzije održivog razvoja
Središnje Like. Uzevši u obzir nepovoljne
demografske trendove, autori zaključuju
kako cijeli prostor Like danas predstavlja
ruralnu periferiju pogođenu depopulaci-
jom. Poseban problem Like, smatraju au-
tori, predstavlja nedostatak većeg urbanog
središta koje bi okupilo centralne funkci-
je i predstavljalo izvor razvojnih procesa,
ponajprije zapošljavanja.

Utiranje staze za održivu budućnost naslov
je druge tematske cjeline koja donosi četiri
teksta. U prvom radu naslova *Aktualnost
ruralne sociologije: problematiziranje odr-
živosti „prostora iza“* autori Toni Popović,
Renata Relja i Tea Gutović donose rezulta-
te bibliometrijske analize i analize sadržaja
sažetaka članaka objavljenih u razdoblju
od 2006. do 2016. godine u četiri domaća
znanstvena časopisa (*Društvena istraživa-
nja, Sociologija sela / Sociologija i prostor,
Revija za sociologiju i Socijalna ekologija*).
Pozivajući se na raspravu *Provincijalni ka-
rakter hrvatske sociologije* (Aleksandar Štul-
hofer, Valerio Baćak, Adrijana Šuljok, *Re-
vija za sociologiju*, 40(1): 103-108), autori

u zaključnom dijelu teksta skreću pozornost na nedovoljnu zastupljenost hrvatske ruralne sociologije u međunarodnim znanstvenim časopisima te na nedovoljnu zastupljenost (nad)nacionalnih empirijskih istraživanja. Dodatni naponi ka internacionalizaciji hrvatske ruralne sociologije, zaključuju autori, potrebni su kako bi ova posebna sociologija mogla „opravdati svoju društvenu ulogu kao angažirana sociologija koja pruža podlogu informiranim politikama ruralnog razvoja“ (str. 90). U drugom tekstu unutar ove cjeline (*Ne)mogućnosti održivog razvoja za male i srednje gradove u hrvatskom prostornom sustavu* autorica Anđelina Svirčić Gotovac ukazuje na neravnomjernost i visoku centraliziranost hrvatskoga urbanog sustava koja ima značajne posljedice po male i srednje gradove. Ti su gradovi u Hrvatskoj često pogođeni procesima depopulacije zbog čega u razvojnom smislu stagniraju. Kao mogući iskorak iz takve situacije autorica kao ogledni primjer ističe koncept pametnih gradova (engl. *smart cities*) koji obuhvaća različite mjere i projekte kojima se nastoji poboljšati kvaliteta života u gradovima. Premda je realizacija takvih projekata u Hrvatskoj razmjerno rijetka, u budućnosti je moguće očekivati ozbiljniji interes malih i srednjih gradova za uključivanje u programe Europske unije namijenjene održivom urbanom razvoju. Sljedeći rad, pod naslovom *Prakse održivosti: tko radi ono o čemu mi maštamo?*, donose autorice Olga Orlić i Nataša Bokan. U tekstu se analiziraju dva primjera proekoloških inicijativa koje u praksi pokušavaju ostvariti načela održivosti: ekosela i grupe solidarne razmjene. Autorice donose pregled rezultata empirijskih istraživanja provedenih na uzorku pet ekosela u Hr-

vatskoj te dvije grupe solidarne razmjene u poljoprivredi, zagrebačkoj i istarskoj. Autorice smatraju da, premda se radi o brojčano malim grupama i inicijativama, njihov potencijal nije zanemariv budući da predstavljaju nove perspektive ekološki prihvatljivog načina življenja. Posljednji rad unutar ove cjeline, *Sociološki okvir održive gradnje*, potpisuju Neven Duvnjak i Kajo Ferić. Tekst donosi pregled najvažnijih odrednica održive gradnje kao i pregled alata za procjenu održivosti građevina. Iako je u Hrvatskoj vrlo malo primjera zelene gradnje, odnosno građevina koje su certificirane prema nekom od sustava procjena održivosti gradnje, autori smatraju kako će zahtjev o usklađivanju gradnje s potrebama održivog razvoja u budućnosti biti sve izraženiji. Pored toga, autori ističu kako je održiva gradnja moguća samo kroz interdisciplinarnu suradnju stručnjaka iz tehničkih i društvenih područja. Posljednja tematska cjelina u ovom zborniku, *O održivosti kroz „svijet života“* donosi dva rada koja razmatraju primjere ruralnog turizma u Lici koji se mogu smatrati održivim. U radu *Koncept održivog ruralnog turizma: primjeri dobre prakse u Lici* autorica Anita Bušljeta Tonković donosi prikaz rezultata sociološkog istraživanja provedenog na području Središnje Like 2013. godine. Autorica posebno razmatra primjere dobre prakse ruralnog i pustolovnog turizma uzimajući u obzir perspektivu aktera u turizmu kao onih koji uvode inovacije na lokalnim razinama. Riječ je o aktivnostima koje nastoje pomiriti ekonomske interese s ekološkim zahtjevima, što je u skladu s načelima održivog ruralnog razvoja koji obuhvaća ekonomske, ekološke, sociokulturne i političke aspekte, zaključuje autorica. Posljednji

rad u zborniku, *Pećinski park Grabovača u funkciji razvoja održivog turizma s naglaškom na geobaštinu, georaznolikost i geoturizam*, autorice Katarine Milković, pruža uvid u razvoj geoturizma na području Ličko-senjske županije, konkretno na primjeru javne ustanove Pećinski park Grabovača. Kako navodi autorica, ova javna ustanova danas predstavlja primjer razvojnog modela koji stremi povezivanju zaštite prirode s interesima lokalne zajednice. Zaključno, Zbornik predstavlja vrijedan doprinos interdisciplinarnom promišljanju održivosti ruralnih područja u Hrvatskoj. Pluralizam pristupa, suvremenost konceptualnih okvira i jasnoća izlaganja čine ovaj Zbornik zanimljivim ne samo stručnoj javnosti nego i ostalim akterima koji nastoje djelovati u skladu s načelima integralne održivosti.

Željka Tonković

Ivan Cvitković

SOCIOLOGIJA OBREDA

Nacionalna i univerzitetska biblioteka
Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 2014.,
390 str.

Pred nama je jedna uistinu vrijedna znanstvena monografija pod naslovom *Sociologija obreda*, autora akademika Ivana Cvitkovića, donedavno redovitoga profesora sociologije religije na Fakultetu političkih nauka u Sarajevu. U knjizi koja se pojavila u nakladi Nacionalne i univerzitetske biblioteke Bosne i Hercegovine u Sarajevu prikazani su najvažniji religijski obredi kako oni iz „velikih“ i „malih“ religijskih

tradicija tako i oni iz naših južnoslavenskih područja, temeljem čega mnogi od nas – koji to hoćemo – možemo reflektirati svoju vlastitu zavičajnu, kako religijsku tako i narodnosnu tradiciju. Uz to, ovo djelo nudi izvanrednu polazišnu točku svima onima koji budu željeli detaljnije se (poza)baviti pojedinim u njemu obrađivanim temama i – bez ikakvih daljnjih „lutanja“ – u ovome rudniku „religijskih obreda iz različitih religijskih tradicija“ pronaći temeljne odrednice svoga istraživačkog projekta. I to posebno stoga što je akademik Cvitković za ovu temu obreda konzultirao najnoviju relevantnu, domaću i stranu, znanstvenu i stručnu literaturu (knjige – 121; zbornici – 15; časopisi – 6).

Knjiga *Sociologija obreda* obaseže 390 stranica i pored Sadržaja, Uvoda, Popisa korištene literature, Kazala imena i Kazala pojmova ima 12 međusobno povezanih poglavlja koja se opet dijele u potpoglavlja prema sljedećem redoslijedu: 1) Pojam obreda: 1.1. Razlika između običaja i obreda; 1.2. Funkcija obreda; 1.3. Obredna sredstva; 1.4. Zabrana sudjelovanja u obredima; 2) Dobni obredi: 2.1. Obredi rođenja; 2.2. Obredi imenovanja (imen-danski obredi); 2.3. Inicijacijski obredi; 2.4. Obrezanje; 2.5. Obredi pri sklapanju braka; 2.6. Pogrebni obredi; 2.7. Kome-morativni obredi; 3) Obredi očišćenja: 3.1. Abdest; 3.2. Obred pričesti; 3.3. Obredno kupanje; 3.4. Ostali obredi očišćenja; 4) Blagdanski obredi; 5) Obredi hodočašća; 6) Obredi zahvalnosti; 7) Gozbeni obredi; 8) Kalendarski obredi; 9) Obredi žrtvovanja; 10) Ratni obredi; 11. Ostali obredi: 11.1. Tabui; 11.2. Obredni ples; 11.3. Obredna glazba; 11.4. Obredi proricanja; 11.5. Magijski obredi; 11.6. Karnevalski obredi; 11.7. Seksualni obredi; 11.8. Obredi iscje-